

Д-р Т.Ангелова

**ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД БЪЛГАРСКИЯ БАЛНЕО И
СПА ТУРИЗЪМ В НАВЕЧЕРИЕТО НА ПРИСЪЕДИНЯВАНЕТО
НА БЪЛГАРИЯ КЪМ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ**

България - малката страна с голям туристически потенциал!

Туристически потенциал базиращ си на невероятен природен ресурс придобиващ съществено значение в последните години: минерални води, лечебни калонаходища и климат. Ресурс отреждащ ни второ място в света след Исландия по притежаване на минерални води. Става въпрос за над 600 водоизточника на самоизлив, с общ дебит над 3 400 л/сек. Характерното за този стратегически ресурс е голямото му разнообразие - от студени минерални води под 20⁰С като Вонеща вода-12⁰С Велико Търновско до гейзера в Сапарева баня 96⁰С-Благоевградско. От най-слабоминерализираната вода на Балканите - Княжево 145 мг/л до разсолите в с.Мирово-Варненско с минерализация -318 243 мг/л. Друг съществен фактор е, че по-голяма част от тези водоизточници се намират в екологично чисти райони - пред Балкана и под Балкана, Черноморието, Родопите, по течението на реките Струма и Места. Характерното за тези водоизточници е голямата им дълбочина, не позволяваща поливяването им от антропологични замърсители и от промените в метеорологичните условия.

Към това безценно природно богатство се прибавят и лечебните калонаходища с лиманна кал по крайбрежието на Черно море, торфените езера в с.Баня-Карловско и с.Байкал-Кюстендилско, и изворната кал в с.Марикостиново-Благоевградско.

Макар и представен само в щрихи, става ясно, че страната разполага с курортен ресурс, който е разработван в годините и е имал ориентация предимно в посока балнеолечение и рехабилитация. Западно европейските страни като Германия, Италия и Франция в края на 90-те години на миналия век извършиха рекапитулация на ресурса си, преуцениха приоритетите в този бранш и направиха поредния бум в балнеотуризма. Този процес предстои да бъде извършен и в България.

В настоящия момент в страната съществуват няколко структури, които използват минералните води и пелоидите. Това са болниците за рехабилитация-НК и санаториуми, които са на директно подчинение на

МЗ, базите на НОИ за профилактика, рехабилитация и отдих и балнео и СПА хотелите и други ползватели.

Само преди 5-6 години при представянето на България като туристическа дестинация плахо се споменаваше и за балнеотуризма. В последните 2-3 години прави впечатление навлизането на туризма към вътрешността на страната и излизането предимно от рамките на летния-морски и зимния-ски туризъм. Все по-активно се заговори за балнео, СПА и уелнес туризъм. Инвеститорите разбрали стойността на това богатство започнаха да закупуват терени в балнеокурортите и да строят балнеохотели. Всичко това е прекрасно, но готова ли е Държавата в лицето на своите структури-министерства и агенции да отговори на нуждите на започващото бързо развиване на този отрасъл в икономиката? Ще допуснем ли закона за балнеотуризма, да се забави до такава степен, че да се презастроят балнеокурортите и проблемът възникнал в морския туризъм да се мултиплицира?

Кога и как ще се разработят критериите за капацитета на балнеокурортите? С други думи казано какъв капацитет от туристи може да обслужи определено балнео и/или калонаходище? Какъв ще е подходът към определен курорт? До колко ще се позволи плътност на застрояване? Ще се възстанови ли съществуващата минерална баня, която да поеме обслужването на малките хотели в курорта? Необходимо ли е след като има такава възможност да изискваме всеки малък хотел с леглова база до 50 да има собствен балнео или СПА център? Тук само бизнесът ли ще се произнесе или държавата трябва да изработи и то много бързо критерии за да защити за дълги години ресурса си?

Тук е мястото да се повдигне въпроса за обучението на кадрите. Да ли ги имаме достатъчно и да ли са да добре квалифицирани? За съжаление можем да отговорим с отрицание на този въпрос. Познаването на апаратурата и моженето да се борави с нея не означава добър професионалист. Трябва да се стремим към онази квалификация, която да отговори не само на развлекателната част от този туризъм, а и на здравните проблеми, които има туриста. Необходимо е надграждане в обучението както на бакалаврите така и на магистрите с медицински специалности, което означава увеличаване на хорариума и осъвременяване на методите за обучение. Преди години в абревиатурата на нашата специалност се изписваше ФКР-означаващо физиотерапия, курортология и рехабилитация т.е. имаше в следдипломния курс на обучение заделени не малко часове за курортология. Днес това е премахнато, но не само като абревиатура.

Преподаването по проблемите на климат, минерлни води и пелоиди е чувствително редуцирано. По данни на МЗ нашата специалност е застрашена от изчезване, поради все по-малкото специализирани лекари в тази област на медицината. Този факт ще се превърне в сериозен проблем за туристическия брънш! И тук трябва да се реагира бързо и адекватно!

Поради това, че нямаме стратегия за балнеотуризма, се действа на парче. Прави се обекта. Обучават се кадрите където намери възможност хотелиера и започва да се работи. Установява се, че в хотелите където са предложени предимно уелнес програми се появява необходимостта от разработването и внедряването и на здравни програми и обратното. И тук трябва да се търси баланса, защото необходимостта и от двете направления ще диктува оборудване и подготовка на кадри.

Представете си изгражда се прекрасно курортно селище в средата на прекрасните Родопи. Чудесни хотели. На ниво обслужване. Налице е летище в гр.Пловдив. Излизаме от магистралите и започват трудностите. Лоша пътна мрежа, затруднен достъп до селището. И тук Държавата е в дълг на туризма. Общеизвестно е, че добре развит туризъм, без добра инфраструктура и пътна мрежа е невъзможно.

Следейки практиките в Европа, намерих ивтересно проучване на французите. Те са стигнали до извода, че термализма привлича туристи, но не до там, че да се разчита само на този фактор. Защото минерални води има в цяла Европа. Той обаче съчетан с културен, етно, еко, религиозен, селски, ловен и др. придобива голяма притегателна сила. А тук въпросът е в какво състояние са изброените направления в Българския туризъм? Поставяйки така нещата сме близо до становището, че балнеотуризмът може да се прояви като стимулатор за развиването на останалите видове туризъм. Защото много по-добре би било да се освободиш от умората и болките в гърба в балнеоцентъра на някой прекрасен хотел, но и да имаш възможност да разгледаш забележителностите на мястото където си отседнал. И те така да бъдат представени, че на следващата година да дойдеш с приятелите си отново. По този начин балнеокурортите могат да се явят като средища около които се развива цялостно туризма, а не само здравния туризъм.

Уважаеми дами и господа, балнеотуризмът по своята същност представлява интердисциплинарен бранш, което ще рече ,че възникващите въпроси касаят много области от науката като медицина, култура, археология, етнос, религия; обхваща проблемите на обучение,

архитектура и градоустройство, инфраструктура, съхраняване на водоизточници и калонаходища и т.н. Това ще рече, че за решаването на непрекъснато възникващите проблеми ще трябва съвместно да работят много институции паралелно. За да може да се изработи закон за болнеотуризма ще трябва да се ползва опита на много специалисти с различни специалности. Природата ни е дарила с богатство, което трябва добре да се стопанисва, управлява и най-рационално да се използва.

В тази зала има достатъчно разумни хора. Всички разбираме, че сме изправени пред предизвикателството да превърнем България в перлата на балнеотуризма на Балканите, че и в по-широк мащаб /или да унищожим даденостите ни свише/. От нас не започва историята. По нашите земи има достатъчно доказателствен материал за развита балнеология още от тракийско и римско време. Има натрупан научен и практически български опит в това направление. Има развити световни практики. Длъжни сме да използваме постигнатото до момента за да не останем длъжници на нашето поколение.

МИНЕРАЛНИТЕ ВОДИ - ХИТ В ИНВЕСТИРАНЕТО В ПОСЛЕДНОТО ДЕСЕТИЛЕНИЕ. ПЪРВОНАЧАЛНО СЕ ИНВЕСТИРАШЕ МНОГО АКТИВНО В БУТИЛИРАНЕТО НА МИНЕРАЛНИТЕ ВОДИ, А В ПОСЛЕДНИТЕ ГОДИНИ СЕ ИНВЕСТИРА В ИЗГРАЖДАНЕТО НА СЪВРЕМЕННИ ХОТЕЛИ С МОДЕРНИ СПА ЦЕНТРОВЕ.

ЗАСЛУЖАВА ЛИ СИ ДА СЕ ИНВЕСТИРА В БАЛНЕОТУРИЗМА В СЛАБО НАСЕЛЕНИТЕ РАЙОНИ? СЕЛИЩАТА ОКОЛО МИНЕРАЛНИТЕ ВОДОИЗТОЧНИЦИ- ЯВЯВАТ ЛИ СЕ ПОДХОДЯЩО МЯСТО ЗА ИНВЕСТИЦИИ?

НАШИЯТ ОТГОВОР Е ДА

АРГУМЕНТИ:

1. България притежава ресурса за развитие на балнеотуризма- **много и разнообразни минерални води.**

По данни на МОСВ от 2003 г в страната има над 300 находища с дебит над 5 600 л/сек минерална вода за експлоатация. Голямата част от водите имат органолептични качества и физикохимичен състав позволяващ питеен прием без ограничения във времето. С други думи казано те са приятни на вкус и мога да се използват за трапезни нужди. Тези води са на пазара. Други имат подчертан лечебен ефект и могат да се приемат предимно като лечебни средства. Характерното за нашите водоизточници е голямата им

дълбочина не позволяваща поливяването им от антропологични замърсители и от промените в метеорологичните условия. Това е и причината за постоянния им състав.

От съществено значение за развитието на балнеотуризма са **лечебните калонаходища!** По-голямата част са лиманните езера с морски произход. Те имат превъзходни лечебни качества и се намират по крайбрежието на Черно море. Другите са торфените в централната и западната част на страната и изворните в югозападния регион.

Към това природно богатство прибавяме **етеричните масла, водните извлеци** и други производни на **българската роза** и **българските билки**. Те оказват много добър козметичен ефект и притежават и изразени лечебни свойства и с успех се прилагат в СПА центровете в страната. Не напразно нашето розово масло е с най-добрите качества в света, а в последните години масово се заговори за износ на български билки. И това е обяснимо. Повечето от тях се добиват или свободно растат в места далече от производствени замърсители.

2. Голяма част от находищата на минерална вода се намират в **екологично чисти райони** - пред Балкана, под Балкана, Черноморието, Родопите, по течението на реките Струма и Места и др. Те са в близост до планински, черноморски резервати със невероятна екосистема.
3. Те са разположени в или са в близост до **исторически и археологически паметници** представляващи интерес както за

българския така и за чуждестранния турист, до **природни дадености** като причудливите мостове “Ер кюприя” в Родопите, Белоградчишките скали, пясъчниците към Мелник, известните пещери в Стара планина и Родопите и др.

4. След като посочихме основните характеристики на минералните води, пелоидите, билките и техните производни и охарактеризирахме местонахождението им считаме, че изграждането на Ваканционни селища в тези региони е напълно обосновано. Около тези селища могат да се изградят съответните бази за упражняване на различните видове **спорт-** тенис, голф, конна езда. Страната ни има добри възможности. за привлекателните лов и риболов.

Невероятно е съчетанието между зимен спорт и балнеотуризмъ. Всички знаем за ски курортите Боровец, Банско и Пампорово и близостта им до минералните водоизточници. На 30-40 км от Боровец е Белчин баня. Находище около което тепърва ще се развива балнеотуризмъ. Друг голям регион също в близост до Боровец е Долно банския характеризиращ се с разнообразните си минерални води в Костенец, Пчелин, Долна баня и Момин проход. Тук трябва да се отбележи, че прекрасни възможности за зимен ски туризмъ предлага и Стара планина, без те да са използвани до момента. Като се започне от Врачанския Балкан с водите във Вършец, Спанчевци и Бързия, Троянския Балкан с Шипково и Чифлика и се продължи на изток до Сливенските минерални бани. Не можем да отминем и югозападния ни регион където бликат много минерални извори и те са сгушени в полите на Пирин и Беласица.

Известни са последиците от непрекъснато нарастващия стрес.

Урбанизацията доведе до развиването на нови заболявания свързани с пренапрежението. В тази връзка в световен мащаб все повече се акцентира върху превенцията на здравето на човешкия индивид. Световна е и тенденцията към завръщането към природата и естествените продукти на козметиката и лечебните средства. Какво по-добро място от това да се възстановяваш в един прекрасен балнеоцентър, където се предлагат екологично чисти продукти за хранене, естествените продукти от чудесните български етерични масла които са включени както в “уелнес” програмите така и в оздравителните програми? Какво по-добро от това да можеш след като си починал от балнеопроцедурите да поиграеш голф или тенис, да отидеш на риболов или да летиш по ски пистите на нашите планини.

ЗАСЛУЖАВА СИ ДА СЕ ИНВЕСТИРА В ИЗГРАЖДАНЕТО НА ВАКАЦИОННИ СЕЛИЩА ОКОЛО НАХОДИЩАТА НА МИНЕРАЛНАТА ВОДА, КОИТО СЕ НАМИРАТ В СЛАБО НАСЕЛЕНИ МЕСТА защото имаме условията за развитието на съвременен туризъм в цялата му палитра.